

УДК 021

*Т. І. Глоба**провідний бібліотекар,**Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека
імені Первоучителів Кирила і Мефодія*

КНИГОСПАЛАХ ТА КРАЄЗНАВЧА ЛОКАЦІЯ: МЕДІАОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТІ БІБЛІОТЕК М. ДНІПРО

В соціальних мережах на допомогу медіаосвіті з'явилися інноваційні форми роботи бібліотек м. Дніпро — книгоспалахи-флешбуки та краєзнавча локація «ДніпроКультура». Активна популяризація книги поєднується з відео, мультимедійними презентаціями, буктрейлерами, посиланнями на веб-сайти про історію, культуру і мистецтво Придніпров'я.

«КНИГОСПАЛАХ» И КРАЕВЕДЧЕСКАЯ ЛОКАЦИЯ: МЕДИАОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В РАБОТЕ БИБЛИОТЕК г. ДНЕПР

В социальных сетях в помощь медиаобразованию появились инновационные формы работы библиотек г. Днепр — книгоспалахи-флешбуки и краеведческая локация «ДнипроКультура». Активная популяризация книги сочетается с видео, мультимедийными презентациями, буктрейлерами, ссылками на сайты об истории, культуре и искусстве Приднепровья.

«KNYHOSPALAH»-FLASHBOOK AND REGIONAL HISTORY LOCATION: MEDIA EDUCATION TECHNOLOGIES IN THE WORK OF THE DNIPRO LIBRARIES

Innovative forms of the work of the libraries of the city of Dnieper appeared in social networks in order to help media education — «KNYHOSPALAH»-flashbooks and the local history site DniproCulture. The active promotion of the book is combined with video, multimedia presentations, book trailers, links to sites about the history, culture and art of the Dnieper.

Соціальні мережі впевнено ввійшли в життя сучасної людини. Через соціальні мережі проводиться правова освіта населення, мери міст швидше відгукуються на нагальні потреби мешканців, відбувається взаємодія викладачів зі студентами на допомогу навчальному процесу, збираються кошти на благодійні цілі, іде купівля-продаж товарів.

Через соціальні мережі працівники бібліотек займають своє місце в інформаційному просторі, популяризують читання, бібліотечні фонди і заходи, веб-сайти, блоги, поширюють інформацію для своїх користувачів про віртуальну довідку, безкоштовні консультації юристів у режимі on-line, електронну доста-

вку документів. За допомогою корпоративних бібліотечних сторінок у спільнотах Facebook, Twitter, Instagram, YouTube та інших організується зворотній зв'язок з читачами через гостьові книги, форуми, чати.

Форм роботи сучасної бібліотеки у віртуальному просторі безліч. Працюючи в інформаційно-бібліографічному відділі Дніпровської Центральної міської бібліотеки, я звернула увагу на флешбук (від англ. flash — «спалах», book — «книжка») — це інноваційна форма бібліотечної роботи, яка передбачає активну популяризацію книги в соціальних мережах. Зацікавилась досвідом бібліотек України, які проводили флешбуки. Наприклад, флешбук за казкою «Колобок» нагадував звіт роботи дитячої бібліотеки в фотографіях: діти з бібліотечними працівниками читають книжку, на наступній зустрічі репетирують лялькову виставу за казкою, потім проводять лялькову виставу, далі колобка малюють, потім ліплять з пластиліну. Деякі флешбуки проводили автори книг. В декількох публікаціях письменник писав, як до нього прийшов задум книги, де він її писав, що при цьому відчував, чим займався. Читачі мляво «лайкали» і запитували, де книжку можна придбати і скільки вона коштує. Повторювати подібні флешбуки не хотілось.

Для першого флешбуку в соціальній мережі Facebook я взяла «Словарь української мови» Бориса Грінченка і приурочила флешбук до Дня української писемності і мови (<https://www.facebook.com/Флешбук-Словарь-української-мови-Бориса-Грінченка-322612864784082/>). Це унікальне видання побачило світ понад 100 років тому і вважається вершиною українського словникарства XIX – першої половини XX століть. Однак великою популярністю серед читачів Центральної бібліотеки у 2016 році це видання не користувалось.

Флешбук розпочався історією про збір матеріалів до словника ще в кінці XIX ст. учасниками «гуртка місцевих літераторів та вчених», які об'єдналися навколо журналу «Киевская старина». В інформаційний ряд я виділила милозвучні, яскраві слова і супроводила їх світлинами з народознавства. «Дрімливиці, гайдарь, водограй, чубрик, милодан, мжичка, моргульці» засяяли, сприймалися з підвищеною цікавістю дописувачів сторінки і супроводжувалися захопленими коментарями. Флешбук швидко набув популярності серед тих, хто цінує влучне українське слово, і досі доповнюється коментарями від небайдужих «друзів». «Словарем української мови» зацікавилася вчитель української мови і літератури СШ № 21 Юлія Віннікова. Вона разом з учнями 7-А класу слідувала, як у соціальній мережі флешбук доповнювався інформацією про народні приказки і традиції, критичними матеріалами дослідників слова, документальним фільмом про Б. Грінченка, посиланнями на будинок-музей його імені тощо.

У День української писемності та мови в інформаційно-бібліографічному відділі Дніпровської Центральної міської бібліотеки відбулося справжнє свято. Семикласники завітали гарно вбрані, зі святковим настроєм. Разом згадували найяскравіші публікації флешбуку, знайомилися з «книгами, які знають все і трохи більше» — тематичними словниками. Перекладні, тлумачні, орфографічні, фразеологічні, етимологічні, топонімічні, синонімів, паронімів, українських імен і прізвищ — з багатьма різновидами словників учні познайомилися вперше. Фотографії з цього заходу теж були представлені на флешбуці. Наступного року ця ж вчителька попросила так нетрадиційно розповісти про «Словарь української мови» вже іншим учням і флешбук був продовжений. Всього у Facebook було викладено 67 інформацій, у флешбуку було 84 підписувача.

У 2017 році виникла ідея провести подібний флешбук-книгоспалах (це слово точніше виражає суть заходу в соціальній мережі) уже з сучасним автором. Популярна дніпровська дитяча письменниця Еліна Заржицька якраз надрукувала у харківському видавництві «Талант» дві книжки «Легенди про козаків» та «Як козак у морського царя служив». Самобутні казки Еліни Заржицької захоплюють враз і назавжди. Її «Легенди про козаків» переносять читачів у славне минуле нашого краю, у козацькі часи Придніпров'я.

Флешбук-книгоспалах «“Легенди про козаків” Еліни Заржицької» (<https://www.facebook.com/Флешбук-Легенди-про-козаків-Еліни-Заржицької/97-390387901318673/>) розпочався дуже популярним на той час козацьким маршем групи «Тінь сонця», що додавало піднесеного настрою майбутнім учасникам книгоспалаху. Далі йшла розповідь, як над книгами працювала художник-ілюстратор Олена Железняк, яка зуміла своїми малюнками дуже вдало підкреслити індивідуальні риси кожного персонажа.

Еліна Заржицька на сторінках своїх книг не тільки знайомить юних читачів із лексичним значенням незнайомих для них слів, поширює їхній словниковий запас, а ще прививає їм художній смак. Флешбук-книгоспалах доповнювався значеннями та барвистими ілюстраціями нових слів, піснями, буктрейлерами про казкових героїв.

Флешбук-книгоспалах представив сюїту дніпровського композитора Валентини Фалькової за мотивами легенд Еліни Заржицької «Великий Луг над Дніпром. Казки та легенди» у виконанні автора музики.

Після оголошення «Шановні, у нашому флешбуці бере участь сама пані Еліна! Не гайте час, запрошуємо до спілкування!» почався справжній бум. Питання, обговорення, обмін думками подавалися паралельно з розкриттям «родзинок» авторських казок. «На Монастирському острові глибоко під водою досі

захована скарбниця Дніпрового Водяника (зі слів Русалоньки з легенди “Про жадібного парубка”)» — неначе самі казкові герої стали учасниками книгоспалаху! «Приїздіть до Новомосковська подивитися на Троїцький собор. За легендою Е. Заржицької, козачка Ганна всі свої гроші на нову церкву віддала за те, що зробив святий Миколай її дітей добрими християнами», — так подавалась інформація з фотографіями про історичні пам’ятки і місця нашого козацького краю.

Для флешбуку-книгоспалаху авторка надавала світлини своїх зустрічей з читачами, презентацій «Легенд» у різних містах України, дитячі малюнки. Авторські ілюстрації чергувалися із зображеннями художніх полотен про козацькі часи, цікавими матеріалами про народний побут з посиланнями на інтернет-ресурси, мультфільми, пісні, фрагменти текстів, цитати героїв.

Віртуальне спілкування з читачами легенд про козацький край у рамках флешбуку-книгоспалаху завершилося творчою зустріччю Еліни Заржицької з учнями 5-А класу СШ № 21. Відбулася мультимедійна презентація про яскраві особливості казкових творів письменниці.

Як народжується казка, що надихнуло на створення легенд про рідний край, яка казка писалася найдовше — на ці та інші питання гарно вбраних дітлахів відповідала пані Еліна. Вона розповіла про найбільш цікаві моменти свого творчого процесу, разом переглянули мультфільми за казками письменниці, слухали козацький марш. Весело і гамірно п’ятикласники відповідали на питання вікторини за творчістю Е. Заржицької. На згадку про зустріч пані Еліна подарувала свою книжку цьому класу.

Мета флешбуку-книгоспалаху — популяризація читання творів талановитої сучасної письменниці Еліни Заржицької — була досягнута.

На цій сторінці матеріали підібрані таким чином, що у допитливих учнів виникло бажання прочитати ці книжки, більше дізнатися про історію та народні звичаї нашого козацького краю і міста Дніпро; ненав’язливо, але дуже ефективно відбулася популяризація багатогранної творчості Е. Заржицької в соціальній мережі, оскільки флешбук-книгоспалах об’єднав на своїй сторінці всі публікації, відео про творчість письменниці на той час. Для цього флешбуку-книгоспалаху було підібрано 144 інформації, учасників-дописувачів сторінки було 222 чол.

Таким чином, флешбуки-книгоспалахи «“Словарь української мови” Бориса Грінченка» та «“Легенди про козаків” Еліни Заржицької» стали використовуватись бібліотечними працівниками для підготовки заходів про словники, зустрічей з Е. Заржицькою тощо. Освітняни теж взяли флешбуки на допомогу учбовому процесу, оскільки саме ці дві книжки Еліни Заржицької у 2017 році ввійшли до шкільної програми!

Краєзнавча локація «ДніпроКультура»

З початку 2017 року співробітники Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія започаткували Портал «ДніпроКультура» (<https://www.dnipro.lib.dp.ua>) — просвітницький проект, присвячений культурі Придніпров'я загалом і сучасної Дніпропетровської області зокрема. На Порталі «ДніпроКультура» розміщуються оригінальні авторські статті про цікаві культурно-мистецькі події нашого краю, видатних діячів творчих професій, публікуються нариси з історії міст і сіл Дніпропетровщини, розповіді про пам'ятники культури та пам'ятки природи, театри, музеї, бібліотеки. Тут можна прочитати про розвиток народних традицій і обрядів, огляди мистецького та літературного життя регіону. Для поглибленого знайомства з нашим краєм указані додаткові посилання на друковані джерела та веб-ресурси з інформацією про культуру регіону.

Користувачі Порталу мають можливість переглянути фотографії визначних пам'яток архітектури, портрети видатних діячів, світлини виробів майстрів народних промислів, почитати твори місцевих письменників, ознайомитися з мультимедійними ресурсами культурного надбання Дніпропетровської області.

У цьому році мені запропонували працювати у складі робочої групи Порталу та популяризувати проект «ДніпроКультура» в соціальній мережі Facebook. Спочатку просто дублювала публікації Порталу, випереджуючи їх невеликими анотаціями про ексклюзивність статті, маючи на меті зацікавити користувача соціальної мережі і спонукати його звернутись на Портал. Автоматично публікації викладались в соціальній мережі Twitter.

Пізніше захотілось використати набутий досвід по проведенню флешбуків-книгоспалахів. Зворотній зв'язок з користувачами Порталу показує, наскільки вдалими, ґрунтовними і «авторитетними» є науково-популярні публікації «ДніпроКультури», які вже розміщуються і в Instagram.

Виникла ідея: просування матеріалів Порталу «ДніпроКультура» у соціальних мережах назвати краєзнавчою локацією (від regional history location, як «розташування регіональної історії»). На відміну від флешбуків-книгоспалахів — акцій, що, за задумом, тривали від одного до кількох місяців, а фактично до цих сторінок вчителі, бібліотечні працівники, краєзнавці, представники творчих професій приєднуються і досі, — краєзнавча локація «ДніпроКультура» необмежена у часі.

В короткій інформації про сторінку вказано, що краєзнавча локація «ДніпроКультура» популяризує просвітницький проект ДОУНБ про історико-культурну самобутність Дніпропетровщини. Краєзнавча локація «ДніпроКультура»

тура» існує в соціальній мережі Фейсбук з 20 лютого 2018 р. На 01.04.2018 р. представлено 38 інформацій, сторінка має вже 133 дописувачів, 494 реакції, 54 коментарі, 36 перепостів, що свідчить про її неабияку популярність. Статистика показує, що за останній час після того, як активізувалась краєзнавча локація у соціальних мережах, помітно збільшилась кількість звернень і до матеріалів Порталу «Дніпрокультура».

«Родзинкою бібліотечного краєзнавства в ДОУНБ» називає портал «ДніпроКультура» завідувача сектором відділу абонементу ДОУНБ Світлана Сухіна і продовжує: «На його створення надихають пошуки нових відомостей про край, зустрічі з видатними талановитими особистостями, творча робота. “Краєзнавчі подорожі” до територіальних центрів соціального обслуговування Індустріального та Амур-Нижньодніпровського районів відбуваються в форматі тематичних оглядів літератури, бесід про книги, лекцій з прослуховуванням пісень, віршів, розповідей про письменників, поетів із читанням віршів, вікторини. При підготовці цих заходів ми звертаємося до історичних, літературних, мистецьких публікацій порталу “ДніпроКультура”».

Краєзнавча локація об'єднує всіх, хто любить історію, цікавиться особливостями нашого краю, ділиться фактами, світлинами з історії населених пунктів Дніпропетровщини. Через краєзнавчу локацію до «ДніпроКультури» приєдналась Світлана Головка, краєзнавець-аматор, яка колекціонує світлини з сімейних архівів мешканців міста Дніпро за різні роки. Вона запропонувала оригінальні фотографії до матеріалів, що розміщує краєзнавча локація, пізніше створила парні маловідомі або невідомі раніше фотографії різних місць Дніпра. Так виникла рубрика краєзнавчої локації «“Було-стало” від Світлани Головки».

Публікації краєзнавчої локації «ДніпроКультура», як попередні флешбуки, для більш ефективного використання освітянами, бібліотечними працівниками, краєзнавцями доповнюються не тільки оригінальними світлинами. Щоб бути більш корисними для медіаосвіти всіх, хто цікавиться Дніпропетровщиною та Придніпров'ям, рекламні публікації краєзнавчої локації доповнюються відео, мультимедійними презентаціями, буктрейлерами, посиланнями на вебсайти, бібліотечний фонд ДОУНБ тощо.

Так, після опублікування статті «Як козаки харчувались: кулінарні традиції Придніпров'я», матеріал був доповнений цікавим відео — сюжетом програми «Новий погляд» про те, як в Межовому готують затірку за старовинним козацьким рецептом.

Історик А. О. Скальковський писав, що у мирний час після споживання їжі запорожці співали, грали на бандурі, слухали кобзарів. Це сприяло як бодрому настрою, так і гарному травленню! Тому доречним здалося приєднан-

ня до статті відео, в якому фольклорний гурт «Співаночка» з Кам'янського співає відтворені козацькі пісні, не так давно оголошені ЮНЕСКО культурним надбанням світової цивілізації.

Знайшлася і фотографія колекції посуду в Криничанській центральній районній бібліотеці для дорослих (2018 р.). В часи запорозького козацтва готували і обрядову їжу, наприклад, сирну паску на Великдень. До цікавих рецептів краєзнавча локація «ДніпроКультура» дає посилання: <http://simya.com.ua/pasky-na-bud-kuj-smak-vid-uchytelskoj.../> тощо.

Краєзнавча локація «ДніпроКультура» у соціальних мережах, як і сам Портал, наповнюється просвітницькими матеріалами не лише професійних краєзнавців, істориків, а й працівників 16 відділів Дніпропетровської обласної наукової універсальної бібліотеки та найбільших бібліотечних закладів Дніпропетровської області. Унікальні колекції краю, знайдені та поширювані бібліотеками, стануть загальним надбанням. Інформація про маловідомих талановитих представників нашого регіону, їх творчість, захоплення збираються на «ДніпроКультурі» стараннями авторського колективу. Просвітницький проект «ДніпроКультура» має ресурс для свого розвитку — краєзнавчу локацію в соціальних мережах.

З часом на інформаційній стрічці краєзнавчої локації автори доповнюватимуть свої публікації новими «родзинками» за тематикою своїх статей. Поступово краєзнавча локація ставатиме більш ціннішим освітнім ресурсом. У планах, доповнити «ДніпроКультуру» матеріалами з книги працівника ДОУНБ Ірини Голуб «Сім чудес Дніпропетровщини», яка після виходу у 2006 році широко презентувалась у середніх школах та бібліотечних закладах області. Доступно, цікаво викладений історичний матеріал цієї книги став активно використовуватись в учбовому процесі, а зараз на краєзнавчій локації буде доповнений інформацією відповідних тематичних уроків, буктрейлерами тощо.